

رام - بیت و پنجم امرداد

شروین وکیلی

رام (روزشمار ایرانی معنادار) کوششی است برای بازسازی تقویم روزشماری معنادار برای ایرانیان، به شکلی که مناسبتها و سالگردهای منسوب به روزها عینیتی علمی داشته باشد و زمان روزمره و معنازوده‌ی امروزی که روزهایمان را پوچ و پوک ساخته را به توالی‌ای معنادار از سالگردِ رخدادهای معنادار تبدیل کند.

سه گوشزد در درباره‌ی طرح رام:

(۱) تمام تاریخ‌هایی که شناسه‌ی میلادی (م.) یا پیشامیلادی (پ.م) ندارند به هجری خورشیدی محاسبه شده‌اند.
(۲) محتوای روزشمار رام نهایی نیست و تا پایان سال ۱۳۹۶ تکمیل می‌شود. هنگام نقل آن به طرح ارجاع دهید و این نکته را در نظر داشته باشید.

(۳) اگر مناسبتی سراغ دارید که نادیده مانده، آن را همراه با نشانی مرجعش در تلگرام برایم بفرستید که در این طرح گنجانده شود:

@SherwinVakili (<https://t.me/SherwinVakili>) / tel.0912-6363764

بیت و پنجم مرداد

روز دوشنبه بیست و پنجم مرداد سال ۳۰۲ هجری خورشیدی ابوطاهر سلیمان جنابی رهبر قرمطی‌های بحرین با چهارصد سوار و پانصد پیاده به بصره حمله کرد و در جنگی سبک مفلحی والی بصره را کشت و همه‌ی مردم شهر را که به خلیفه وفادار بودند از دم تیغ گذراند. نزدیک به هزار سال بعد، در ۱۲۸۸ پس از جنگی دیگر که مقیاسی بزرگتر و خونریزی‌ای بسیار کمتر داشت، مشروطه‌خواهان بر مستبدان چیره شدند و تهران را فتح کردند. بعد هم در چنین روزی انتخابات مجلس را برگزار کردند و به دنبال آن نامدارانی مانند وثوق‌الدوله، مستشارالدوله، ذکاءالملک فروغی، صنیع‌الدوله، احتشام السلطنه، مؤتمن‌الملک و سید حسن تقی‌زاده به نمایندگی مردم برگزیده شدند. یازده سال بعد (۱۲۹۹)، در چنین روزی یکی از ایشان یعنی وثوق‌الدوله صدراعظم ایران بود که به خاطر ناکامی‌اش در مهار پیشروی جنگلی‌ها استعفا دارد. رضا خان که در این هنگام سرداری نیرومند اما گمنام بود در این روز به او پیشنهاد کرد که با هم دست به کودتا بزنند. اما وثوق‌الدوله که به اصول مشروطه پایبند بود قبول نکرد. یک سال (۱۳۰۰) بعد سردار نیرومند دیگری در خراسان به سرکشی پرداخته بود و او کلنل پسیان رئیس ژاندارمری بود. در چنین روزی ماژور اسمعیل خان فرمانده ژاندارمری سبزواری کلنل گروپ و همراهانش را که از طرف دولت مرکزی گسیل شده بود، توقیف کرد و از ادامه‌ی مسافرت آنها جلوگیری کرد. کلنل پسیان در سبزواری با گروه اعزامی از تهران ملاقات و مذاکره کرد و در نهایت کلنل گروپ و همراهانش را به نیشابور بازگرداند.

دقیقا در همین روز کنگره‌ی حزب کمونیست بخارا با پشتیبانی ارتش سرخ تشکیل شد و برای انقلاب بلشویکی فراخوانی صادر کرد. مردم بخارا که هوادار عالم خان فراری -آخرین حاکم بخارا- بودند، تا بیست سال بعد در برابر نیروهای اشغالگر کمونیست مقاومت کردند. چندی بعد، استالین پس از چیرگی کامل بر منطقه‌ی بخارا تقریباً همه‌ی رهبران حزب کمونیست باقی مانده را از میان برد. دست‌اندازی کمونیستهای روسی به بخارا و ایران شرقی بخشی از یک الگوی عمومی‌تر جهانی بود که با تلاش خشونت‌بار نیروهای استعماری برای استیلا بر سرزمینهای مرزی ایران زمین همراه بود و واکنش مردم را به دنبال داشت. در بیست و پنجم امرداد سال ۱۳۰۸ فلسطینی‌ها سر به شورش برداشتند و از طرفی با یهودیان و از طرف دیگر با نیروهای اشغالگر انگلیسی درگیر شدند. کشمکش یک ماه ادامه یافت و به مرگ ۱۳۳ یهودی و ۱۱۶ عرب انجامید. در این هنگام جنوب آسورستان در اشغال انگلیسی‌ها بود. هفده سال بعد در یکی دیگر از متصرفات انگلیس بحرانی مشابه اما بسیار خونین‌تر رخ نمود.

نمایندگان فلسطینی‌های عرب در گردهمایی شورشیان در روضه المعارف

در بیست و پنجم امرداد ۱۳۲۵ غوغای کلکته آغاز شد و طی سه روز به کشته شدن هفت تا ده هزار نفر و بیخانمان شدن صد هزار تن منتهی شد. این فاجعه در آنجا ریشه داشت که انگلیسی‌ها که پس از جنگ جهانی اول در هند موقعیتی لرزان پیدا کرده بودند، سیاست نفرت‌پراکنی میان جمعیت هندو و مسلمان را در پیش گرفته بودند. با همین تدبیر بود که دو حزب بزرگ مخالف انگلیس در هند (مسلم لیگ از طرف مسلمانان و کنگره‌ی ملی هند از طرف هندوها) نتوانستند با هم توافق کنند و هند و پاکستان از هم جدا شدند.

غوغای کلکته با حمله‌ی هندوها به مسلمانان در بامداد آغاز شد که پراکنده اما سازمان یافته بود. مسلمانان در مقام پاسخ ساعت ۲ بعد از ظهر تظاهراتی برپا کردند که شمار شرکت کنندگان در آن را بین سی تا صد هزار تن گزارش کرده‌اند. در این گردهمایی خواجه نظام‌الدین رهبر دینی مسلمانان کلکته و سهروردی وزیر سخنرانی کردند و بر صلح و آشتی تاکید کردند و کشمکشهای فرقه‌های دسیسه‌ی استعمارگران دانستند. این در حالی بود که تا ساعت ۱۱ آن روز همه‌ی زخمیان و کشتگان و مغازه‌های غارت شده از مسلمانان بودند و پلیس کلکته هم از مهاجمان جلوگیری نمی‌کرد. سهروردی که وزیر کلکته بود در سخنرانی‌اش به این نکته اشاره کرد و همدستی ضمنی پلیس با هندوها را محکوم کرد. عصرگاه آن روز اما درگیری‌ها ادامه یافت و فردای آن روز با حمله‌ی مجدد هندوها و سیک‌ها به مسلمانان و مقابله به مثل ایشان ادامه یافت. بخش عمده‌ی چند هزار کشته‌ی این درگیری مسلمان بودند و در نهایت بخش بزرگی از مسلمانان که در کلکته یک سوم جمعیت را تشکیل می‌دادند از خانه‌هایشان رانده شدند.

فرماندار انگلیسی کلکته و سربازانش و پلیس زیر فرمانش هیچ کاری برای مهار خشونت‌ها انجام ندادند. شواهدی هم هست که برانگیختن نفرت‌های قومی از آغاز با مدیریت و پشتیبانی مقامات انگلیسی انجام می‌پذیرفته است.

این سیاست کمابیش با موفقیت هم روبرو شد. چون هندیان که از نظر سیاسی میراث‌دار دولت گورکانی و سیاست ایران‌شهری بودند، به دنبال این کشمکشها عنصر مسلمان خود را کمابیش از میدان سیاست طرد کردند و چون جایگزینی برایش نداشتند ناگزیر ساختار دولت استعماری و زبان انگلیسی و وابستگی به انگلستان را پذیرفتند که تا به امروز ادامه یافته است. درگیری کلکته به نفرت دوجانبه‌ی مسلمانان و هندوها در سراسر هند دامن زد و استقلال هند را چند سالی به تعویق انداخت و در نهایت با جدایی پاکستان از هند از تشکیل دولتی متمرکز و یگانه در این ناحیه جلوگیری کرد.

اجساد قربانیان کشتار کلکته و لاشخورهایی که بر سر دیوارهای شهر نشسته‌اند

در سطح جهانی این روز با چند رخداد سیاسی و نظامی مصادف بوده که تنها به دو نمونه‌اش اشاره می‌کنیم: در سال ۳۴۲ هجری خورشیدی نیکفوروس فوکاس امپراتور بیزانس شد و در ۱۳۳۹ قبرس از انگلستان استقلال یافت. رخدادهای پراکنده‌ی دیگری هم در این روز رخ داده‌اند که اغلب جفتهای متضادی معنایی را بر می‌سازند!

یک نمونه آن که در سال ۱۲۳۷ جیمز بوکانان رئیس جمهور آمریکا با ارسال پیام تبریکی برای ملکه ویکتوریا خط تلگرافی که دو سر اقیانوس آتلانتیک را به هم وصل می‌کرد را افتتاح کرد. در صد و سی و یکمین سالگرد این واقعه (در ۱۳۶۸) توفان خورشیدی به اختلال الکترومغناطیسی در شبکه‌های ارتباطی و میکروچیپ‌ها منتهی شد و به تعطیلی بورس تورنتو منتهی شد.

نیکفوروس فوکاس (بالا) و یونکرس یو-۲۸۷ (پایین)

جوزف کیتینگر

نمونه‌ی دیگر آن که در ۱۳۲۳ ه‍.ش هوایم‌آلمانی یونکرس- یو ۲۸۷ برای نخستین بار پرواز کرد. این نخستین بمب‌افکن با موتور جت بود و طراحی انقلابی‌اش بدنه‌ای آیرودینامیک و بالهایی رو به جلو را در بر می‌گرفت. اما در شانزدهمین سالگرد این موفقیت در ۱۳۳۹ جوزف کیتینگر با سقوط آزاد از ارتفاع ۳۱ هزار متری در نیومکزیکو بی‌نیازی‌اش از هواپیماها را اثبات کرد! البته او در پایان کار با چتر بر زمین فرود آمد و سه رکورد را همزمان شکست: بالاترین ارتفاع پرش، نخستین سقوط آزاد هوایی و بیشترین سرعت یک انسان بدون هواپیما. در ۱۲۷۰ کلیسای سان سباستین در مانیل گشایش یافت. این اولین کلیسا با بدنه‌ی آهنین در آسیا بود، و در ۱۲۹۲ دانشگاه توهوکو در ژاپن اولین مرکز آموزش عالی این کشور شد که دانشجوی دختر قبول کرد. در ۱۳۸۷ هم برج ترامپ با ۴۲۳ متر بلندا گشایش یافت. در آن زمان این بلندترین برج مسکونی زمین محسوب

می‌شد.

راست: برج ترامپ

چپ: کلیسای سان سباستین

در حال ساخت

این نکته هم شایان توجه است که در بیست و پنجم امرداد ۱۳۰۹ اولین کارتون رنگی صدادار -

Fiddlesticks - توسط اوب ایورکز (خالق آلمانی میکی ماوس) که از شرکت والت دیسنی جدا شده بود، نمایش

داده شد.. زمان این کارتون کمی بیش از شش دقیقه بود.

دو تن از مشاهیری که در این روز زاده شده‌اند عبارتند از ویلهلم وونت بنیانگذار علم روانشناسی (۱۲۱۱)

(پایین چپ)، و چارلز بوکوفسکی نویسنده و شاعر آمریکایی (۱۲۹۹) (بالا راست). مارگارت میچل روزنامه‌نگار

و نویسنده‌ی آمریکایی (۱۳۲۸) (پایین راست) و عیدی امین دیکتاتور اوگاندا (۱۳۸۲) (پایین وسط) هم در این

روز در گذشته‌اند.

